

Summary

Onishchenko N., Lvova E., Sunegin S. The rights and freedoms of the child: an introduction to the problem.

In the article special attention is drawn to the fact that numerous children's rights are identified with human rights. At the time, as a child, unlike an adult, has its own special needs that must be taken into account.

On November, 20 in 1989 General Assembly of the UNO accepted Convention about rights for a child, that on February, 27 in 1991 was ratified by our state. The substantive provisions of Convention found a reflection in Law of Ukraine «On the guard of childhood» from March, 7 2001, that determines the guard of childhood in Ukraine as strategic national priority and with the aim of providing of realization of rights for a child on life, health protection, education, social defense and all-round development, sets basic principles of public policy in the field of it.

Key words: international standards, children's rights, freedom of the child, human rights, juvenile law.

Отримано 14.06.2013

УДК 340.12 : 334(477)

Г. В. ЛАВРИК

Галина Володимирівна Лаврик, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Полтавського університету економіки і торгівлі

ЛЮДИНОМІРНІСТЬ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ (КООПЕРАТИВНОЇ СИСТЕМИ) В УКРАЇНІ

З проголошенням Україною суверенітету і незалежності, визнанням невичерпних можливостей кооперації та її потенціалу для подолання багатьох нагальних проблем сучасності, адаптації особистості до ринкових відносин перехідного періоду економічного розвитку формування і здійснення державної політики сприяння розвитку кооперації, функціонування кооперативної системи в цілому становить неабиякий інтерес для вітчизняної науки і державотворчої практики.

Теоретичні положення українських і зарубіжних вчених-економістів, юристів, фахівців в галузі державного управління, практиків, політиків про державну політику сприяння розвитку кооперації (або кооперативну політику, або державну кооперативну політику), загальні умови розвитку кооперативних організацій, як-то формування єдиної державної регуляторної політики у сфері їх підприємницької діяльності, і комплексний механізм державного регулювання розвитку сільськогосподарської виробничої та обслуговуючої кооперації, а також про взаємини держави і кооперації та їх еволюцію¹ спонукають до подальшого опрацювання концептуальних ідей та поглядів щодо стратегії розвитку кооперації, її ролі у економічній, соціальній та гуманітарно-культурній діяльності держави та міжгалузевих сферах. За визначенням доктора політичних наук, професора кафедри політології РЕА ім. Г. В. Плеханова А. П. Кошкіна кооперативною політикою є «діяльність, в рамках певної концепції, органів державної влади, політичної еліти, інших інститутів політичної системи суспільства по створенню та вдосконаленню розгалуженої і вкоріненої в національній економіці кооперативної системи в країні»². Істотне уточнення наведеного вище підходу до визначення кооперативної політики, або державної кооперативної політики, з точки зору поглядів, вироблених стосовно відмінності у змісті й сутності відомої з радянських часів взаємодії кооперації і держави, коли мала місце «реалізація останньою структуроутворюючої функції, оскільки кооперативний рух у своїй практиці не враховував іманентно властиві кооперації принципи функціонування та виконував підлеглу роль по відношенню до процесів державного розподілу і перерозподілу матеріальних благ і послуг»³, пропонує Ю. Г. Шепілова, відзначаючи, що в сучасний період дістає все більшого поширення «тенденція перетворення структуроутворюючої функції в системоутворюючу, почасти забезпечену процесами глобалізації та визнання за кооперацією особливої соціально-економічної значущості»⁴. Про державну кооперативну політику вчений-економіст веде мову як про «систему стратегічних організаційно-правових та економічних дій держави, спрямованих на розвиток кооперативного руху, узгодження інтересів його учасників, і орієнтовану на активну участь кооперативного сектора економіки у розв'язанні актуальних соціально-економічних завдань розвитку суспільства»⁵. Виходячи з цього метою статті є проведення системного аналізу концептуальних ідей та поглядів щодо стратегії розвитку кооперації в Україні, з'ясування їх значення для належного розуміння змісту і сутності достатньо виваженої, спрямованої на довгострокову перспективу державної політики сприяння розвитку кооперації (кооперативної системи).

З-поміж найважливіших типів і видів державної політики як багатовекторної системи, що відтворює динамічну єдність і взаємодію пріоритетних сфер розвитку суспільства, державна політика сприяння розвитку кооперації (кооперативної системи) (або державна політика у сфері підтримки розвитку кооперації (кооперативної системи)) постає як невід'ємна складова утвердження і забезпечення прав і свобод, законних

інтересів людини і громадянина, забезпечення соціальної спрямованості економіки та сталого соціально-економічного розвитку. Із прийняттям законодавчих актів про об'єднання громадян, Основного Закону – Конституції України, затвердженням стратегічних документів розвитку кооперативного руху, насамперед Концепції розвитку національного кооперативного руху, вона спрямовується безпосередньо на забезпечення права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення й захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів (ст. 36 Конституції України)⁶. У цьому контексті вкрай важливим є створення належних умов для задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативних організацій, поліпшення їх економічного стану, а також подальшого розвитку кооперативного руху^{*}. Відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах» від 19 грудня 2000 року № 1348 до соціальних та економічних засад розвитку кооперативного руху як одного із важливих напрямів реалізації структурних змін в економіці України та формування її багатокладності належать:

- добровільність об'єднання і вступу громадян у кооперативи, обов'язкова участь члена кооперативу в його діяльності та забезпечення всім членам кооперативів права безперешкодного виходу з них;
- додержання у діяльності кооперативів принципів соціальної справедливості, взаємодопомоги та співробітництва;
- участь членів кооперативу в управлінні його діяльністю за принципом рівного права голосу при прийнятті рішень, що стосуються діяльності кооперативу;
- вільний вибір кооперативами видів і напрямів діяльності, постачання і збуту продукції, самостійне розпорядження відповідно до законодавства фінансовими та іншими ресурсами;
- підпорядкування діяльності кооперативів економічним, соціальним і культурним інтересам їх членів;
- поєднання особистих і колективних інтересів, зокрема шляхом надання членам кооперативу права внесення додаткових (понад обов'язкові) внесків і одержання на них відповідної частки доходу, врахування думки таких членів кооперативу при прийнятті ризикових рішень, у тому числі про створення підприємств, інших господарюючих суб'єктів;
- реформування майнових відносин в існуючих кооперативах шляхом персоніфікації майнових часток членів кооперативу із збереженням неподільної (спільної) частки;
- формування галузевих та територіальних об'єднань (спілок), створення всеукраїнського об'єднання кооперативів з метою забезпечення координації розвитку кооперативного руху, його захисту, розширення співробітництва, в тому числі міжнародного;
- заохочення кооперативного руху шляхом надання кооперативам пільг та гарантій, недопущення подвійного оподаткування доходів від кооперативної діяльності, створення умов для розвитку різних видів кооперативних організацій⁷.

Визначення сутності і змісту державної політики сприяння розвитку кооперації (кооперативної системи^{**}) на сучасному етапі передбачає врахування стратегії й концептуальних взаємодоповнювальних напрямів подальшого розвитку як складових кооперативного руху, так і кооперації в цілому. У Концепції розвитку національного кооперативного руху було висловлено думку, що «українська кооперація є інституцією демократичною, з глибоко вкоріненими національними традиціями, притому аналітичною, такою, що орієнтується на задоволення потреб простих людей», що вона «становить реальну альтернативу так званому «капіталізму», який не дбає про соціальний захист населення, а відтак їй належить «важливе місце в реалізації соціальної політики, економічної стабілізації, розвитку демократичних основ суспільства»⁸. У цьому документі майбутній розвиток української кооперації пов'язується із розвитком виробничих, обслуговуючих, споживчих і багатопрофільних кооперативів у сільському і лісовому господарстві, сировинно-видобувних галузях, промисловості, будівництві, на транспорті, у сфері торговельних, побутових, соціальних, культурних і фінансових послуг, як це відбувається у розвинутих країнах світу⁹.

Тож у випадку визначення змісту і сутності державної політики сприяння розвитку кооперації доцільно вести мову про необхідність забезпечення стратегії і пріоритетних взаємодоповнювальних напрямів подальшого розвитку як складових кооперативного руху, так і кооперації в цілому, зокрема, шляхом вироблення і затвердження на рівні держави чіткої й послідовної економічної політики, спрямованої на всебічний розвиток виробничої кооперації; формування політики підтримки розвитку обслуговуючої, насамперед сільськогосподарської, кооперації; покладення на державу в особі відповідних органів державної виконавчої

^{*} Як відомо, кооперативний рух являє собою господарську, організаційно-масову, громадсько-політичну, культурно-освітницьку й іншу діяльність у формі матеріальної й трудової участі в утворенні й розвитку кооперативів, їх спілок, різноманітних кооперативних підприємств і установ, а також у формі пропаганди кооперативних ідей, агітації за кооперативну форму організації господарства, розробки проектів законів про кооперацію і статутів тощо (Див., напр.: Історія кооперативного руху / [С. Г. Бабенко, В. Г. Галюк, С. Д. Гелей та ін.]. – Львів : Ін-т українознавства НАН України, 1995. – С. 15–16).

^{**} Спираючись на історичний досвід розвитку кооперативного руху, С.Г. Бабенко, одним із перших серед вітчизняних дослідників кооперації, пропонує розуміти під кооперативною системою форму організації господарської, соціально-духовної та політичної діяльності членів (пайовиків) з метою всебічного задоволення їх економічних, соціально-економічних і політичних інтересів та розглядати її як специфічне міні-суспільство (квазісуспільство), у якому зосереджені абсолютно всі основні види людської діяльності, що мають місце у суспільстві в цілому (Бабенко С. Г. Трансформація кооперативних систем у перехідній економіці: моногр. С. Г. Бабенко – К.: Видавництво «Наукова думка», 2003. – С. 45).

влади завдань щодо досягнення передбачених у Стратегії розвитку споживчої кооперації України (2004–2015 рр.) перспектив і пріоритетів соціально-економічного розвитку споживчої кооперації¹⁰, щодо розбудови розвинутої системи кредитної кооперації¹¹, а також шляхом урахування закономірностей і сучасних тенденцій розвитку багатофункціональних (універсальних) кооперативів. Водночас належить відстоювати зростаючу роль кооперації у проведенні структурних змін в економіці держави, в тому числі стимулюванні розвитку окремих галузей та виробництв, сфер економічного розвитку, наприклад, малого підприємництва. До плану заходів із виконання Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні донедавна включалися заходи щодо сприяння розвитку виробничої кооперації на умовах франчайзингу та інших форм використання підприємцями торговельних марок провідних фірм; щодо сприяння розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, головним чином в очікуванні таких результатів, як запровадження механізму виробничої кооперації між великими та малими підприємствами, підвищення конкурентоспроможності малих підприємств; як підтримка існуючих та утворення нових сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів тощо¹². При цьому не допускалося, як ми вважаємо, змішування цих заходів із низкою заходів щодо розвитку малого підприємництва, як, власне, й ототожнення державної політики сприяння розвитку кооперації (кооперативної системи) із державною політикою сприяння розвитку малого підприємництва (державною політикою у сфері підтримки і розвитку малого підприємництва).

Урахування і забезпечення стратегії та пріоритетних напрямів розвитку кооперації (кооперативної системи) потребує послідовного й узгодженого поширення застосування припису ст. 3 Закону України «Про кооперацію» від 10 липня 2003 року про те, що метою кооперації є задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативних організацій на підставі передбаченого цією статтею поєднання їх особистих і колективних інтересів, поділу між ними ризиків, витрат і доходів, розвитку їх самоорганізації, самоуправління й самоконтролю¹³. Перше, що спадає на думку, це те, що під час поширення застосування законодавчого припису стосовно досягнення мети кооперації належить виходити з необхідності розв'язання її основних завдань. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про кооперацію» від 10 липня 2003 року кооперація має забезпечувати:

- підвищення життєвого рівня членів кооперативів, захист їх майнових інтересів і соціальних прав;
- створення системи економічної і соціальної самопомоги населення та суб'єктів господарювання;
- залучення у виробництво товарів, робіт, послуг, додаткових трудових ресурсів, підвищення трудової і соціальної активності населення;
- створення і розвиток інфраструктури, необхідної для провадження господарської й іншої діяльності кооперативів з метою зростання матеріального добробуту їх членів та задоволення потреб у товарах і послугах;
- сприяння сталому розвитку і становленню засад демократичного розвитку суспільства¹⁴.

Поглиблення змістовної характеристики загальноправового, нібито наскрізного терміна «потреби», так само як і поняття «інтерес», що містяться у наведених формулюваннях мети й основних завдань кооперації, потребує врахування практичної необхідності та значення офіційного тлумачення Конституційним Судом України окремих положень, насамперед цивільно-процесуального й господарсько-процесуального законодавства. Виходячи з етимологічного змісту слова «інтерес», який включає: а) увагу до кого-, чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось; цікавість, захоплення; б) вагу; значення; в) те, що найбільше цікавить когонебудь, що становить зміст чийхось думок і турбот; г) прагнення, потреби; д) те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чийсь прагненням, потребам; вигоду, користь, зиск, а також загальносоціологічного значення категорії «інтерес» як об'єктивно існуючої і суб'єктивно усвідомленої соціальної потреби, як мотиву, стимулу, збудника, спонукання до дії; її психологічного значення як ставлення особистості до предмета як до чогось для неї цінного, такого, що притягує, Конституційний Суд України у своєму рішенні від 1 грудня 2004 року № 18-рп/2004 у справі про охоронюваний законом інтерес зазначає, що в юридичних актах термін «інтерес» живається в широкому чи вузькому значенні як самостійний об'єкт правовідносин, реалізація якого задовольняється чи блокується нормативними засобами¹⁵.

Прикладом застосування поняття «інтерес» у широкому сенсі, з точки зору Конституційного Суду України, є Конституція України, статті 18, 32, 34, 35, 36, 39, 41, 44, 79, 89, 104, 121, 127, 140 якої наголошують на національних інтересах, інтересах національної безпеки, економічного добробуту, територіальної цілісності, громадського порядку, здоров'я і моральності населення, політичних, економічних, соціальних, культурних інтересах, інтересах суспільства, інтересах усіх співвітчизників, інтересах громадянина, інтересах держави, спільних інтересах територіальних громад сіл, селищ та міст тощо¹⁶.

Відповідно до ст. 36 Конституції України громадянам України надається право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення й захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Це положення, на наш погляд, вказує на те, що наявність у громадян України права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації перебуває в нерозривному зв'язку зі здійсненням і захистом ними своїх прав і свобод та задоволенням політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Значимим також, що наявність у них права на свободу об'єднання у громадські організації фактично може поєднуватися із задоволенням певних економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативних організацій, поліпшенням їх економічного стану.

Водночас Конституційний Суд України вдається до інтерпретації поняття «інтерес» у вузькому розумінні цього слова, тобто «інтерес, який, на відміну від інтересу в широкому розумінні, перебуває виключно

у логічно-смысловому зв'язку із суб'єктивними правами, але прямо ними не опосередковується, тобто виходить за межі останніх»¹⁷, спираючись при цьому на проведений аналіз вживання поняття «охоронюваний законом інтерес» у законах України у зв'язку з суб'єктивними правами. Виходячи зі змісту ч. 1 ст. 8 Конституції України, яка передбачає визнання та дію принципу верховенства права, Конституційний Суд України звертає увагу на те, що охоронюваний законом інтерес перебуває під захистом не тільки закону, а й об'єктивного права у цілому, що панує у суспільстві, зокрема, справедливості, оскільки інтерес у вузькому розумінні зумовлюється загальним змістом такого права і є його складовою¹⁸.

Торкаючись змісту поняття потреби, слід мати на увазі, що у законодавчих приписах про задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативних організацій, поліпшення їх економічного стану він певним чином збігається з існуючим розумінням поняття «охоронюваний законом інтерес», що вживається у частині першій ст. 4 Цивільного процесуального кодексу та інших законах України у логічно-смысловому зв'язку з поняттям «права» (інтерес у вузькому розумінні цього слова) та означає правовий феномен, який: а) виходить за межі змісту суб'єктивного права; б) є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони; в) має на меті задоволення усвідомлених індивідуальних і колективних потреб; г) не може суперечити Конституції і законам України, суспільним інтересам, загальновизнаним принципам права; д) означає прагнення (не юридичну можливість) до користування у межах правового регулювання конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом; є) розглядається як простий легітимний дозвіл, тобто такий, що не заборонений законом. Крім того, охоронюваний законом інтерес, на думку єдиного судового органу конституційної юрисдикції, регулює ту сферу відносин, заглиблення в яку для суб'єктивного права законодавець вважає неможливим або недоцільним¹⁹.

З цих міркувань визнання звичних для дослідницьких підходів до змістовної характеристики економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативних організацій загальнотеоретичних положень²⁰ відбувається з урахуванням висновку Конституційного Суду України, в якому охоронюваний законом інтерес розуміється як прагнення до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом, як зумовлений загальним змістом об'єктивного права і прямо не опосередкований у суб'єктивному праві простий легітимний дозвіл, що є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони з метою задоволення індивідуальних і колективних потреб, які не суперечать Конституції і законам України, суспільним інтересам, справедливості, добросовісності, розумності та іншим загальноправовим засадам²¹. До таких загальнотеоретичних положень слід віднести положення про доцільність розширення переліку загальноправових засад задоволення економічних, соціальних та інших потреб чи інтересів, що виникають у зв'язку з членством і діяльністю у кооперативних організаціях, насамперед за рахунок проголошеного у ст. 15 Конституції України принципу, за яким «суспільне життя ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності»²². В силу своєї сутності він передбачає, зокрема, можливість визнання сприятливих для розвитку кооперації і функціонування кооперативної системи в цілому засад партнерських взаємовідносин між державою і кооперативними організаціями, що, в свою чергу, є визначальним для запровадження ефективного механізму взаємодії кооперативних організацій – кооперативів і кооперативних об'єднань з органами державної влади та органами місцевого самоврядування в питаннях виробництва продукції та надання послуг з метою зниження рівня безробіття, вирішення інших економічних і соціальних проблем.

Таким чином, визначення сутності й змісту державної політики сприяння розвитку кооперації підпорядковується концептуальним ідеям і поглядам на стратегію і пріоритетні взаємодоповнювальні напрями подальшого всебічного розвитку виробничої кооперації, обслуговуючої, насамперед сільськогосподарської, кооперації, споживчої, кредитної кооперації, кооперативної системи в цілому. Під державної політикою сприяння розвитку кооперації (кооперативної системи) слід розуміти науково обґрунтовану, послідовну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо створення належних умов для досягнення мети й основних завдань кооперації, функціонування кооперативної системи в цілому, забезпечення зростаючої ролі кооперативного руху у проведенні структурних змін на нинішньому етапі економічного розвитку України. Це жодною мірою не заперечує можливості та доцільності вживання поняття державної політики сприяння розвитку кооперації (кооперативної системи) в іншому значенні.

¹ Кошкин А. П. «Кооперативная политика в современной России» А. П. Кошкин. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravo-wmeste.ru/2012/kooperativnaya-politika-v-rossii-prodolzhenie/>; Шепилова Ю. Г. Научное обоснование государственной кооперативной политики как фактор построения социально ориентированной экономики [Текст] : автореф. дис. ... канд. эконом. наук: 08.00.05 / Ю. Г. Шепилова. – Ростов на Дону, 2007. – 19 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [20](http://www.disscat.com/content/nauchnoe-obosnovanie-gosudarstvennoi-kooperativnoi-politiki-kak-faktor-postroeniya-sotsialno-gorbonos-f.v.-ta-in.-Kooperatsiya-v-agrobiznesi-Pidruchnik/F.V.Gorbonos,L.A.Yankov's'ka,A.O.Pavlenchik,N.F.Pavlenchik,Zh.V.Semchuk,S.F.Yaciv.-Lviv:Lviv's'kyy univ'ersitet biznesu ta prava,2011.-360s.;BabaevV.Yu.Derzhavne-reguluvannya-rozvytku-obsluговуючої-кооперації-v-аграрній-сфері:дис...канд.наукздерж.упр.:25.00.02/Національнаакадеміядерж.управлінняприПрезидентівУкраїни;Харківськийрегіональнийін-тдерж.управління.-Х.,2007.-222арк.;УшкаренкоЮ.В.ДержавнерегулюваннярозвиткукоопераціївУкраїні/Ю.В.Ушкаренко,А.І.Соловійов//Актуальніпроблемидержавногоуправління,педагогікитапсихології:Збірникнауковихпраць.-2011.-№1(4).-С100-107;ГладкийС.О.КооперативнезаконодавствоУСРР1920-хроківякявищеправовоїреальності/С.О.Гладкий.-Полтава:РВВПУЕТ,2010.-522с.</p></div><div data-bbox=)

- ² Кошкин А. П. Вказана праця.
- ³ Шетлюва Ю. Г. Вказана праця. – С. 17.
- ⁴ Там само.
- ⁵ Там само.
- ⁶ Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – Ст. 2598.
- ⁷ Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах» № 1348 від 19 грудня 2000 року // Офіційний вісник України. – 2000. – № 51. – Ст. 2891.
- ⁸ Концепція розвитку національного кооперативного руху. – К. : СП «Друкарня «Укооппостачмаш», 2001. – С. 6, 7.
- ⁹ Там само. – С. 17–18.
- ¹⁰ Стратегія розвитку споживчої кооперації України (2004–2015 рр.). – К., 2004. – С. 3, 11.
- ¹¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку системи кредитної кооперації» від 7 червня 2006 р. № 321-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/321-2006-p>
- ¹² Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з виконання у 2010 році Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» від 24 лютого 2010 року № 274-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uar.gov.net/akty/pravo-osnovni/akt8teqa4a.htm>; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з виконання у 2011 році Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» від 6 квітня 2011 року № 273-р. // Урядовий кур'єр. – 2011. – 8 червня; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з виконання у 2012 році Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» від 31 травня 2012 року № 331-р. // Урядовий кур'єр. – 2012. – 17 липня.
- ¹³ Закон України «Про кооперацію» від 10 липня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 5. – Ст. 35.
- ¹⁴ Там само.
- ¹⁵ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес): Справа № 18-рп/2004 від 1 грудня 2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 50. – Ст. 3288.
- ¹⁶ Там само.
- ¹⁷ Там само.
- ¹⁸ Там само.
- ¹⁹ Там само.
- ²⁰ Харченко Г. Г. Правова проблематика захисту інтересу в цивільному праві / Г. Г. Харченко // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 1. – С. 175–179 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kul-lib.narod.ru/bibl.files/chas2011/11-175.pdf>; Венедіктова І. В. Методологічні засади охоронюваних законом інтересів у приватному праві [Текст]: монографія / І. В. Венедіктова. – Наукове видання. – Х.: Нове Слово, 2011. – С. 144–148, 163, 168.
- ²¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес): Справа № 18-рп/2004 від 1 грудня 2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 50. – Ст. 3288.
- ²² Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – Ст. 2598.

Резюме

Лаврик Г. В. Людиномірність політики сприяння розвитку кооперації (кооперативної системи) в Україні.

Статтю присвячено дослідженню впливу концептуальних ідей та поглядів щодо стратегії розвитку кооперативного руху, його складових на визначення сутності й змісту державної політики сприяння розвитку кооперації (кооперативної системи), під якою розуміється науково обґрунтована, послідовна діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо створення належних умов для досягнення мети і основних завдань кооперації, функціонування кооперативної системи в цілому, забезпечення зростаючої ролі кооперативного руху у проведенні структурних змін на нинішньому етапі економічного розвитку України.

Ключові слова: кооперація, кооперативна система, мета кооперації, основні завдання кооперації, структурні зміни в економіці, державна політика сприяння розвитку кооперації (кооперативної системи).

Резюме

Лаврик Г. В. Человеческое измерение политики содействия развитию кооперации (кооперативной системы) в Украине.

Статья посвящена исследованию влияния концептуальных идей и взглядов относительно стратегии развития кооперативного движения, его составляющих на определение сущности и содержания государственной политики содействия развитию кооперации (кооперативной системы), под которой понимается научно обоснованная, последовательная деятельность органов государственной власти и органов местного самоуправления по созданию надлежащих условий для достижения цели и основных задач кооперации, функционирования кооперативной системы в целом, обеспечению возрастающей роли кооперативного движения в проведении структурных изменений на нынешнем этапе экономического развития Украины.

Ключевые слова: кооперация, кооперативная система, цель кооперации, основные задачи кооперации, структурные изменения в экономике, государственная политика содействия развитию кооперации (кооперативной системы).

Summary

Lavryk H. Human dimension of cooperation (cooperative system) development policy assistance in Ukraine.

The article investigates the impact of conceptual ideas and opinions of the cooperative movement development strategy and its components to determine the nature and content of public policy of promoting and cooperation (cooperative system) development,

which is defined as science-based, consistent activity of state and local governments to establish appropriate conditions for achieving the aim and main objectives of cooperation, cooperative system functioning as a whole, the providing of increasing role of the cooperative movement in structural changes conducting at the current stage of economic development of Ukraine.

Key words: cooperation, cooperative system, cooperation aim, the main objectives of cooperation, structural changes in the economy, state policy of promoting cooperatives (cooperative system).

Отримано 11.04.2013

УДК 342.8(477.)

І. А. МЕЛЬНИК, А. І. МЕЛЬНИК

Ігор Андрійович Мельник, доктор політичних наук, професор Української академії друкарства

Андрій Ігорович Мельник, аспірант Львівського національного університету ім. Івана Франка

ПИТАННЯ ПРАВА В ДЕПУТАТСЬКІЙ СПАДЩИНІ ЮЛІАНА РОМАНЧУКА

На сучасному етапі розвитку вітчизняної історико-правової науки помітно зросла увага дослідників до проблематики становлення та розвитку українського парламентаризму і, зокрема, участі його представників у роботі законодавчих органів Австро-Угорської держави. Серед низки відомих імен чільне місце посідає Юліан Романчук – український політик і державний діяч, який понад тридцять років життя віддав законотворчій діяльності. Будучи послом до Галицького сейму (1883–1895), депутатом австрійського парламенту (1891–1897, 1901–1918), віце-президентом Державної Ради Австро-Угорщини (1910–1918), членом Української Національної Ради (парламенту) Західноукраїнської народної республіки (1918–1919), він брав активну участь у розробці й прийнятті проєктів нормативно-правових актів, які сприяли організації та політичному самовизначенню українського населення Галичини. До його заслуг слід віднести чималий внесок у боротьбу за рівноправність української мови в краї, встановлення загального виборчого права і підготовку законопроєктів (як члена національної Конституанти у Львові) щодо створення Галицької Української Держави.

Тема наукової розвідки не була раніше безпосереднім об'єктом вивчення історико-правової науки. Окремі аспекти депутатської практики Ю. Романчука проаналізовано в контексті характеристики політики «нової ери», форм та методів парламентської діяльності українських представництв у Галицькому сеймі та Державній Раді в працях О. Аркуші, В. Булачека, В. Качмара, В. Качкана, О. Красівського, О. Мікули, М. Мудрого, О. Пилипишина, І. Чорновола та ін. Тоді як питання права є малодослідженими.

Метою статті є аналіз ролі та місця Ю. Романчука в парламенті Австро-Угорщини, дослідження його впливу на формування й розвиток національної правової думки в період боротьби за українську державність.

Актуальність досліджуваної проблематики ґрунтується на тому, що вивчення та врахування історичного досвіду парламентського контролю за діяльністю виконавчих органів влади, дотриманням ними законодавчих актів держави в минулому дасть змогу знайти оптимальні шляхи вирішення проблем, пов'язаних із порушенням демократичних прав і свобод громадян у наш час.

Для аналізу правових поглядів Ю. Романчука автори використали матеріали тогочасних періодичних видань і стенографічні звіти про діяльність Галицького сейму та Віденського парламенту. Важливим джерелом дослідження стали інтерпеляції парламентаря до австрійського уряду. В даній статті використано матеріали дискусії, яка виникла на засіданні палати послів Державної Ради у Відні 12 квітня 1896 р., після оприлюднення Ю. Романчуком негайного внесення з приводу порушень конституційного законодавства в Галичині.

Суспільно-політична ситуація в краї на той час надзвичайно загострилась. Глибоке обурення в галицькому суспільстві викликало те, що «послідніми часами – як перед виборами соймовими так і по них – власті політичні заборонили майже всі більші і значніші віча народні»¹, які, починаючи від першого масового зібрання Русинів (віче відбулося у Львові 30 листопада 1880 р.², продовжували традицію давніх руських демократичних установ з вивчення думок та побажань народу, щоби спільно поміркувати над своєю долею. Зрештою, Конституція Австро-Угорщини гарантувала громадянам демократичні права і свободи та проголошувала рівність усіх народів імперії. Однак відсутність належного правового регулювання, яке б деталізувало положення Конституції, ускладнювало її застосування. Тому в різних краях держави закони трактувались по-різному, залежно від впливу тих чи інших політичних сил. Так, у Галичині, де «польське стороництво» перебувало в привілейованому становищі, найбільше попирались права українців. Непоодинокими були випадки, коли органи державної влади, які мали здійснювати нагляд за дотриманням законів, самі ці закони порушували. Свідченням чого була заборона в краї народних віче.